

Boekbesprekingen

**Jean-Marc van Tol, *Musch*, eerste druk (Soest: Catullus, 2018)
ISBN:9789492409409, €29,95, 512 blz.**

In onze razendsnelle maatschappij van internet, smartphones en sociale media is er ook nog geregeld tijd om stil te staan bij ons verleden. Het blijft namelijk fascineren hoe het leven van onze voorouders eruitzag. De literatuur biedt mensen door middel van de historische roman een mogelijkheid om zich in te leven in vroegere tijden. Een bekend voorbeeld in dit genre is *De naam van de roos* van de Italiaanse schrijver Umberto Eco en een recent Nederlands voorbeeld is *De Ommegang* van Jan van Aken, die de lezer meeneemt naar het Italië van de vijftiende eeuw. Daarnaast zijn er ook historische romans die zich op eigen bodem afspelen.

Vorig jaar verscheen in deze categorie de debuutroman *Musch* van Jean-Marc van Tol. Het 512 pagina's tellende boek vormt het eerste deel in de trilogie over Johan de Witt (1625-1672). Het verhaal speelt zich af in de tijd na de Tachtigjarige Oorlog, rond het jaar 1650. Het is de periode vlak voor het Eerste Stadhoudersloze Tijdperk en het jaar waarin de belegering van Amsterdam plaatsvond. *Musch* wordt voor een groot deel verteld vanuit het perspectief van Cornelis Musch (1593-1650), de corrupte griffier der Staten-Generaal, wiens ineerstortende carrière in het boek sterk afsteekt tegen die van de opbloeiende Johan de Witt, toen nog in de schaduw van zijn vader en werkzaam als advocaat.

Als schrijver is Jean-Marc van Tol geen bekende naam, maar bijna iedereen kent zijn tekeningen van Fokke & Sukke, de cartoonreeks die hij in de jaren '90 startte met twee studievrienden. Het ligt niet voor de hand dat een striptekenaar, die op humoristische wijze de actualiteit behandelt, zich waagt aan een trilogie over een politicus uit de zeventiende eeuw.

Boekbesprekingen

Echter, Van Tol blijkt geen onbekende te zijn op het terrein van geschiedenis en geschiedschrijving. Hij studeerde Nederlands aan de Universiteit van Amsterdam, waar hij afstudeerde in de Historische Letterkunde bij professor Herman Pleij. Daarnaast is Van Tol gastonderzoeker bij het Huygens Instituut voor Nederlandse Geschiedenis, waar briefwisselingen van Johan de Witt worden gedigitaliseerd en worden ontsloten op metadata.

Van Tol heeft voor zijn roman niet alleen biografisch werk over Johan de Witt bestudeerd, zoals dat van de historicus Luc Panhuysen, maar hij heeft ook zelf onderzoek gedaan naar primaire bronnen. De memoires, getuigenissen, brieven en andere egodocumenten die aan bod komen in het boek zijn niet alleen afkomstig van Johan de Witt, maar ook van belangrijke tijdgenoten die een hoofdrol spelen in het verhaal. De roman krijgt hierdoor een speels karakter, omdat het verhaal niet alleen aan de hand van verschillende soorten bronnen, maar ook vanuit verschillende perspectieven wordt verteld. Zo is in het ene hoofdstuk graaf Willem Frederik aan het woord en kan een ander hoofdstuk bestaan uit de memoires van de Hoornse pensionaris Nanning Keyser.

Zoals op de cover van het boek wordt aangegeven, heeft de auteur historische gegevens als uitgangspunt genomen en baseert hij zijn verhaal op diverse egodocumenten, maar hij heeft ook degelijk zelf dingen verzonnen. Van Tol heeft verdwenen memoires uit 1650 naar eigen inzicht vorm gegeven en ook het 'Gedenkschrift van Cornelis Musch', dat de rode draad vormt van het verhaal, is door Van Tol zelf opgesteld en niet terug te vinden in de archieven. Voor de lezer is het niet altijd even duidelijk welke stukken tekst origineel zijn en welke stukken door Van Tol zijn bewerkt of verzonnen.

Voor sommigen zal dit misschien als storend worden ervaren, omdat er geen gebruik wordt gemaakt van bronverwijzingen. Wie benieuwd is hoe bepaalde passages tot stand zijn gekomen, kan helaas niets met de verantwoording in het boek. Deze is te beperkt en Van Tol verwijst hiervoor naar zijn website (www.johandewitt.nl), maar ook hier zal men niet alle antwoorden vinden. Voor de kritische lezer zou een uitgebreide toelichting en verantwoording van het bronnengebruik een goede toevoeging zijn op dit boek.

Van Tol heeft een uiterst toegankelijk, spannend en meeslepend boek gemaakt, waarin hij een verhaal over persoonlijk drama en politieke strijd van meerdere kanten belicht. Niet alleen vanwege het uiterlijk van het boek, dat een enorm verzorgde indruk maakt, maar ook op basis van de inhoud

laat Van Tol zien dat hij een oog voor detail heeft. Hij presenteert de lezer continu kleine wetenswaardigheden uit de zeventiende eeuw die hij op een subtiele wijze heeft verweven in verhaal over Cornelis Musch en Johan de Witt. De lezer wordt hiermee op een natuurlijke manier de zeventiende eeuw in getrokken. Het boek is daarmee een prettig middel voor de leek om de kennis over de zeventiende eeuw op een ontspannen manier op te frissen. Ook degene die denkt dat de zeventiende eeuw niet aan hem of haar is besteed dient het boek een kans te geven. Vanwege de verschillende vertelperspectieven en bronnen die Van Tol gebruikt, benader je als lezer de geschiedenis op een hele andere manier en geeft het nieuwe inzichten. Het tweede deel, getiteld *Buat* zal verschijnen in de zomer van 2020. Het derde deel, met de titel *Willem*, wordt 20 augustus 2022 verwacht.²

Max de Haan

Noten

1. Omslag Jean-Marc van Tol, *Musch* (Soest: Catullus, 2018)
2. “Over Musch”, Musch, z.d., https://www.johandewitt.nl/?page_id=2. Geraadpleegd 22 april 2019.